

Hallitusohjelma laitettava ripeästi toimeen myös varhaiskasvatuksen sosionomien osalta – järjestöjen esitys päiväkodin johtajan kelpoisuuden laajentamisesta

Taustaa

- Hallitusohjelmaan on kirjattu seuraavat sosionomien asemaa varhaiskasvatuksessa muuttavat kirjaukset: *"Varhaiskasvatuksen johtajan tehtävässä toimiminen mahdollistetaan myös varhaiskasvatuksen sosionomi YAMK-tutkinnolla huolehtien riittävästä pedagogisesta ja didaktisesta osaamisesta" JA "Hallitus selkiyttää sosionomien roolia varhaiskasvatuksessa ja lisää varhaiskasvatuksen sosionomien koulutusta"*
- Kuntien omistamissa päiväkodeissa työskentelee tällä hetkellä 960 kasvatustieteiden maisteria, mutta päiväkodinjohtajan vakansseja on yhteensä 1 600. Maisterit eivät siis yksin riitä kattamaan kaikkia päiväkodinjohtajan vakansseja edes vuoteen 2030 mennessä. Suomen kuusi suurinta kaupunkia ovat keväällä julkaisemassaan tiedotteessa todenneet: *"Maistereita on kymmenesosa johtajista nykyisin. Siksi varhaiskasvatusjohtajat vaativat, että myös sosionomien pääsy johtajaksi pitää säilyttää hyväksymällä myös ylempi ammattikorkeakoulututkinto."* Myös muiden suurten kaupunkien johto on huolissaan tilanteesta, jonka sosionomien aseman muutos aiheutti.

Ylempi tutkinto tarjoaa juuri oikeat valmiudet päiväkodin johtajan tehtävään – ehdotus kelpoisuuden tuottamasta tutkinnosta

- Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tutkinnon tuottama osaaminen päiväkodin johtajan tehtävään muodostuu olennaisesti perustasta eli varhaiskasvatuksen sosionomin tutkinnosta. Tämän tutkinnon suorittaminen olisi edellytys pääsulle päiväkodin johtajan tehtävään kelpoisuuden tuottamaan ylempään tutkintoon.
- Alempaan tutkintoon sisältyy jo merkittävässä määrin johtajuuden, ohjauksen, pedagogiikan, varhaiskasvatuksen didaktisia ja sosiaalipedagogiikan opintoja. Opintoihin kuuluu jo nyt vähintään 60 op varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja, suurimmassa osassa ammattikorkeakouluja nämä osuudet ovat laajempia. (liitteenä 1 otteita opetussuunnitelmista)
- Kelpoisuuden tuottamat tutkinnot on selvästi hakukohteissa ilmaistu.
- Päiväkodin johtajan tehtävään oikeuttavan Sosiaalialan johtamisen ja kehittämisen YAMK-tutkinnon sisään rakennetaan varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan ja didaktiikkaan liittyviä opintoja noin 1/3 osaa tutkinnosta.
- Tutkintoja kehitetään seuraavalla tavalla, jotta hallitusohjelman kirjaus toteutuu:
 - Oppimistehtävät tehdään pääsääntöisesti varhaiskasvatukseen liittyvistä teemoista.
 - Opinnäytetyö tehdään liittyen varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan/didaktiikkaan, esimerkiksi varhaiskasvatuksen asiantuntijuutta, pedagogiikan ja didaktiikan osaamista syventävä opinnäytetyö.
 - YAMK:ssa vapaasti valittavan opintojakson tilalle luotaisiin varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja didaktista osaamista vahvistavia opintojaksoja, esimerkiksi teemoista.
 - Muutosten suunnittelussa ja toteutuksesta tehdään ammattikorkeakoulujen kesken yhteistyötä.

- AMK:n on kyettävä tarjoamaan jatkossa myös täydennyskoulutusta niille YAMK-taustaisille päiväkodin johtajille, jotka eivät ole painottaneet varhaiskasvatusta YAMK-opinnoissa. Nämä täydentävät opinnot kelpoisuuden saamiseksi on hyvä määritellä valtakunnallisesti.

Sosionomin roolin vahvistaminen ja koulutusmäärien lisääminen

Nykytila ja tavoitteet

- Varhaiskasvatuslain uudistus pahensi alan työvoimapulaa dramaattisesti.
- Kyse on kuitenkin ennen kaikkea osaamisesta eli emme voi tarjota laadukasta varhaiskasvatusta ilman varhaiskasvatuksen sosionomien osaamista.
- Lakimuutos on johtanut varhaiskasvatukseen suuntautuvien sosionomiopiskelijoiden määrän romahtamiseen, sillä opiskelijat eivät enää valitse varhaiskasvatuksen suuntautumista epävarman ja epäselvän työmarkkina-aseman vuoksi. Koko maassa varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin suuntautuvien opiskelijoiden määrä on laskenut vuoden 2018 jälkeen kolmanneksella.
Hallitusohjelman kirjaus sosionomien aseman parantumisesta varhaiskasvatuksessa on jo nyt vaikuttanut myönteisesti opintojen vetovoimaan.
- Korkeakoulujen tulisi siis kyetä kouluttamaan noin 15 000 uutta varhaiskasvatuksen ammattilaista vuoteen 2030 mennessä taatakseen osaavan työvoiman riittävyyden. Kuntien varhaiskasvatuksen tehtävissä työskenteli 16 754 korkeakoulututkinnon suorittanutta vuonna 2018. Arvio korkeakoulutetun työvoiman tarpeesta vuonna 2030 on 27 156. Korkeakoulutettujen eläköityminen vuoteen 2030 on noin 4 500 (tämän lisäksi muu poistuma alalta). Vuonna 2020 yliopistoista valmistui 510 varhaiskasvatuksen opettajaa ja ammattikorkeakouluista 2 358 sosionomia. Yksiselitteisen selvää on, etteivät yliopistot kykene millään lisäaloituspaikkamäärillä tyydyttämään korkeakoulutettujen tarvetta alalla.

LIITE 1.

Varhaiskasvatuksen sosionomin (AMK) kelpoisuus (60 op) varhaiskasvatuslain (2018) mukaan, suositus opintosisällöistä ammattikorkeakouluissa

- Osaa soveltaa esimies- ja alaistaitoja sekä tiimityötaitoja varhaiskasvatuksessa
- Osaa toimia osana moniammatillista työyhteisöä
- Osaa toimia varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteistyön rakenteiden toteuttamisessa sekä monialaisessa verkostossa ja osaa johtaa monialaista verkostoyhteistyötä
- Osaa arvioida varhaiskasvatustoiminnan laatua, tuloksia ja vaikutuksia yhdessä muun henkilöstön kanssa
- Osaa vaikuttaa sekä työyhteisönsä työhyvinvointiin ja lasten turvallisuuteen

1. Teoreettisiin opintoihin sisältyvät: (vähintään 25–30 op)

- Varhaiskasvatuksen teoriaopinnot
- Varhaiskasvatukseen suuntautuvat sosiaalipedagogiikan teoriaopinnot
- Varhaiskasvatukseen liittyvät yhteiskuntatieteelliset teoriaopinnot
- Varhaislapsuutta käsittelevät kehityspsykologian teoriaopinnot
- Varhaiserityiskasvatuksen teoriaopinnot
- Luovat ja toiminnalliset pedagogiset menetelmät
- Varhaiskasvatuksen asiantuntijuuteen ja työn kehittämiseen liittyvät teoriaopinnot
- Varhaiskasvatustyötä ja -osaamista tukevat perhetyön ja lastensuojelun teoriaopinnot
- **2. Pedagoginen harjoittelu (15–20 op)**
- 60 opintopisteeseen sisältyy 15–20 opintopistettä pedagogista harjoittelua varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtävissä.

3. Opinnäytetyö (15 op)

- Opiskelija syventää sisällöllistä ja metodista osaamistaan varhaiskasvatuksen tai varhaiskasvatukseen suuntautuvan sosiaalipedagogiikan sisältöalueilla. Opinnäytetyössä tarkastellaan varhaiskasvatusta tai varhaiserityiskasvatusta yleensä tai lapsuutta, perhettä ja/tai vanhemmuutta varhaiskasvatuksen toimintaympäristöstä käsin.
- Lisäksi sosiaalipedagogiikka on sosiaalialan tutkinnossa läpileikkaava pääaineena.

SOSIONOMI (Ylempi AMK) KOMPETENSSIT

Hyväksytty 20.4.2023 SOAMKn verkostokokouksessa.

1. Sosiaalialan asiantuntijaosaaminen

Sosionomi (ylempi AMK) osaa kriittisesti analysoida yhteiskunnallisia ja globaaleja muutoksia sekä ennakoida niiden sosiaalisia vaikutuksia kansalaisten elämäkukulussa

Sosionomi (ylempi AMK) osaa suunnitella, johtaa ja arvioida asiakasprosesseja sekä arvioida niiden vaikutuksia ja asiakas- ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta

Sosionomi (ylempi AMK) hallitsee sosiaalialan asiantuntijaosaamista vastaavat käsitteet, tietoperustan ja keskeiset työmenetelmät sekä arvioi ja ylläpitää osaamistaan aktiivisesti

Sosionomi (ylempi AMK) työskentelee itsenäisesti vaativissa asiantuntijatehtävissä ja edistää sosiaalialan asiantuntijana monitoimijaista yhteistyötä

Sosionomi (ylempi AMK) osaa luoda kansallisia ja kansainvälisiä yhteistyöverkostoja ja edistää niiden toimintaa

Sosionomi (ylempi AMK) osaa arvioida laaja-alaisesti yhteiskunnan digitalisoitumiseen liittyviä ilmiöitä ja osaa hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia

2. Johtamisosaaminen

Sosionomi (ylempi AMK) osaa edistää ja kehittää strategia- ja laatutyötä

Sosionomi (ylempi AMK) osaa ennakoida ja seurata taloutta ja tehdä kestäviä, tulevaisuutta ennakoivia ratkaisuja.

Sosionomi (ylempi AMK) osaa edistää henkilöstöhallinnon prosesseja alan kehittämiseksi.

Sosionomi (ylempi AMK) osaa kehittää ja johtaa työyhteisön toimintaa ja moniammatillista yhteistyötä sekä edistää työhyvinvointia yhteistyössä monitoimijaisen yhteisön kanssa

Sosionomi (ylempi AMK) kykenee johtamaan osaamista, sosiaalialan työkäytäntöjen kehittämistä sekä palvelujen muotoilua monimutkaisissa ja ennakoimattomissa toimintaympäristöissä ja verkostoissa

3. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen

Sosionomi (ylempi AMK) osaa kriittisesti arvioida yhteiskunnan ja työelämän kehittämistarpeita sekä osaa ratkaista niitä eettisten periaatteiden mukaisesti

Sosionomi (ylempi AMK) hallitsee TKI-toiminnan menetelmiä ja osaa kehittää sosiaalialan työtä analysoiden nykyhetkeä ja ennakoiden tulevaisuutta

Sosionomi (ylempi AMK) osaa kehittää toimintaansa ja sosiaalialan käytäntöjä ajantasaiseen tutkimukseen perustuen, asiakaslähtöisesti ja yhteiskehittämistä hyödyntäen

Sosionomi (ylempi AMK) osaa innovoida, valmistella ja johtaa projekteja sekä arvioida niiden prosessia ja vaikuttavuutta